

## POSTANOWIENIE

21 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 21 lutego 2025 r. w Warszawie  
w sprawie z powództwa G.M.  
przeciwko Bank S.A. w W.  
o ustalenie i zapłatę,  
na skutek skargi kasacyjnej Bank S.A. w W.  
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku  
z 20 grudnia 2023 r., V ACa 185/23,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

[M.O.]

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 grudnia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w sprawie z powództwa G.M. przeciwko Bankowi Polska S.A. w W. o ustalenie i zapłatę, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 15 września 2022 r., XV C 787/21, oddalił apelację pozwanej (pkt I) oraz zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 8100 zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt II).

Pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji, zaskarżając go w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez

Sąd Najwyższy oraz, w każdym wypadku, o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania wszczętego wniesieniem skargi kasacyjnej, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana wskazała na oczywistą zasadność skargi mającą wynikać m.in. z niezasadnego nieuwzględnienia przez Sądy zarzutu zatrzymania zgłoszonego przez pozwaną.

Na wypadek uznania wskazanej wyżej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania za niezasadną, pozwana wskazała na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych sformułowanych w postaci następujących pytań:

- czy istnieje prawna możliwość wydzielenia z klauzuli indeksacyjnej (rozumianej jako klauzula przeliczeniowa w znaczeniu podstawy określenia zobowiązania kredytowego oraz jako klauzula waloryzacyjna przy określaniu wysokości zobowiązań z tytułu spłaty poszczególnych rat kredytu) części abuzywnej powstałej w związku ze stosowaniem do klauzuli indeksacyjnej klauzuli kursowej (uznanej za abuzywną), a co za tym idzie utrzymanie umowy kredytu w mocy, po wyeliminowaniu z niej tych części postanowień uznanych za abuzywne, jako zgodnej w pozostałej części z przepisami prawa krajowego?;

- czy dopuszczalne i skuteczne jest podniesienie przez pozwanego nieuznającego powództwa w zakresie roszczenia o ustalenie nieistnienia umowy kredytu indeksowanego – w ramach kaskadowej linii obrony – zarzutu potrącenia swojej wierzytelności na wypadek ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu przez sąd badający sprawę, w tym w szczególności przy uwzględnieniu zagadnienia czy zgłoszony w toku sprawy procesowy zarzut potrącenia – oparty o dyspozycję art. 203<sup>1</sup> k.p.c. – wywiera jednocześnie skutki o charakterze materialnoprawnym i procesowym bez konieczności składania jakiegokolwiek dodatkowego oświadczenia o potrąceniu o charakterze materialnoprawnym?;

Pozwana sformułowała także zagadnienie odnoszące się do momentu postawienia w stan wymagalności roszczenia restytucyjnego pozwanego banku (o zwrot wypłaconego kapitału) istniejącego względem powoda, stanowiącego

podstawę zgłaszanego zarzutu potrącenia, wynikającego z ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu, przy uwzględnieniu tzw. teorii bezskuteczności zawieszanej, o której mowa w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021, sygn. akt. III CZP 6/21)?

**Sąd Najwyższy zważył, co następuje:**

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania koncentruje się wokół problematyki skutków uznania za abuzywne postanowień umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej dotyczących zasad ustalania tego kursu na potrzeby wykonania umowy.

Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego za abuzywne należy uznać postanowienia przyznające bankowi uprawnienie do jednostronnego ustalania tego kursu (zob. wyroki SN: z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22; z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22).

Tymczasem, źródłem abuzywności tego rodzaju postanowień jest również, a może przede wszystkim, nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami umowy ryzyka ekonomicznego związanego z ewentualną zmianą kursu waluty obcej. Z tego rodzaju nierównomiernym rozłożeniem ryzyka pomiędzy bankiem a konsumentami mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu.

Ryzyko instytucji kredytowej (banku) jest bowiem bardzo ograniczone – to, że może ona uzyskać mniejszy zysk niż ustalony według kursu obowiązującego w dniu zawarcia umowy, jest w znacznej mierze przewidywalne i tylko nadzwyczajne sytuacje związane ze stanem gospodarki (kryzysy walutowe, krach giełdowy, wojna itp.) mogą doprowadzić do nadzwyczajnej zmiany na jego niekorzyść. Natomiast ryzyko konsumenta jest zasadniczo nieograniczone a wpływ na stopień tego ryzyka mają nie tylko zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym, ale również zdarzenia o bardziej przewidywalnym charakterze. Sytuacja konsumenta zależy każdorazowo od wahań „w górę” kursu waluty indeksacji, przy czym umowa kredytu zawarta przez strony nie przewiduje żadnej górnej granicy tego kursu, po której osiągnięciu

dalszy jego wzrost nie wpływa już na wysokość świadczeń spełnianych przez konsumenta na rzecz banku. Poprzez wyznaczenie takiej granicy strony umowy dzieliłyby między siebie ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty indeksacji. Jest to tym istotniejsze, że umowa kredytu generuje długoterminowy stosunek prawny, w związku z czym znaczny wzrost kursu waluty obcej względem kursu z dnia zawarcia umowy kredytu powoduje, że zostają zaburzone proporcje pomiędzy łączną wysokością rat kapitałowo-odsetkowych spłaconych przez konsumenta a wysokością udostępnionego mu kapitału.

W ten sposób dochodzi do nierównomierności ryzyka, które z uwagi na przewidziany w umowie kredytu mechanizm dla przedsiębiorcy jest istotnie ograniczone, zaś dla konsumenta nieograniczone. Innymi słowy, każdy kurs „w górę” według istniejącego w umowie mechanizmu, a zatem zmiana niekorzystna ekonomicznie dla słabszej strony umowy, jest dla konsumenta wiążący (*ad infinitum*) bez względu na jego wysokość czy okoliczności zmiany i to w nieograniczonym zakresie, na co konsument w żadnym razie nie ma wpływu. Natomiast analogicznego ryzyka *ad infinitum* bank na siebie wobec konsumenta nie przyjmuje. Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie i to właśnie przesądza o abuzywnym charakterze zawartych w umowie postanowień dotyczących indeksacji (zob. wyrok SN z 16 maja 2024 r., II CSKP 1305/22).

Ponadto, w orzecznictwie TSUE przyjmuje się, że celem dyrektywy 93/13 jest ochrona konsumenta i przywrócenie równowagi pomiędzy stronami poprzez wyłączenie zastosowania warunków uznanych za nieuczciwe przy jednoczesnym zachowaniu, co do zasady, ważności pozostałych warunków umowy (wyroki TSUE: z 23 listopada 2023 r., C-321/22, ECLI:EU:C:2023:911, pkt 91; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, ECLI:EU:C:2021:341, pkt 72 i przywołane tam orzecznictwo). Chodzi przy tym o zastąpienie formalnej równowagi praw i obowiązków stron, ustanowionej w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (wyrok TSUE z 15 marca 2012 r., C-453/10, ECLI:EU:C:2012:144, pkt 28 i przywołane tam orzecznictwo).

Zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień abuzywnych dotyczących zasad ustalania kursu waluty obcej innym sposobem ustalania tego

kursu, np. kursem średnim Narodowego Banku Polskiego, co jest postulowane w wielu skargach kasacyjnych wnoszonych przez banki, nie doprowadziłoby do wprowadzenia rzeczywistej równowagi pomiędzy bankiem a konsumentem, ponieważ konsument dalej ponosiłby nieograniczone ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty obcej. W umowie kredytu w dalszym ciągu nie byłoby bowiem postanowienia limitującego ryzyko ekonomiczne po stronie konsumenta. Zmieniłby się bowiem wyłącznie sposób ustalania kursu waluty obcej, co jest niewystarczające do uznania, że pozycja banku i konsumenta stała się równorzędna.

Odnosząc się w dalszej kolejności do pozostałych kwestii podniesionych przez skarżącą w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy podkreślić, że kwestie te były już przedmiotem wielu wypowiedzi Sądu Najwyższego. Istotne znaczenie ma w tym kontekście w szczególności uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, która z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej zgodnie z art. 87 § 1 zd. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 622), i jako taka wiąże inne składy Sądu Najwyższego.

Zgodnie z przedmiotową uchwałą:

1. w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.
2. w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu,

powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.

4. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.
5. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Niezależnie od treści uchwały z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, Sąd Najwyższy wskazuje, że:

- przyjęcie przez sąd innej podstawy prawnej orzeczenia nie stanowi wyjścia ponad żądanie w rozumieniu art. 321 k.p.c. (wyrok SN z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 36/23);
- co do kwestii możliwości skorzystania przez bank z prawa zatrzymania Sądu Najwyższy wypowiedział się m.in. w uchwale z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 a także, już po wydaniu niniejszego postanowienia, w uchwale z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24;
- co do terminu, od którego mogą być zasądzone na rzecz konsumenta odsetki ustawowe za opóźnienie Sąd Najwyższy wypowiedział się m.in. w wyrokach z 30 lipca 2024 r., II CSKP 296/24; z 5 czerwca 2024 r., II CSKP 35/24;
- co do kwestii powiązania tzw. klauzuli kursowej i tzw. klauzuli ryzyka walutowego Sąd Najwyższy wypowiedział się m.in. w wyrokach: z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22; z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22.

W odniesieniu do zagadnienia prawnego dotyczącego zarzutu potrącenia Sąd Najwyższy wskazuje, że Sąd II instancji ustalił, że pozwany bank nie postawił

przysługującej mu w stosunku do kredytobiorcy wierzytelności w stan wymagalności, w związku z czym nie mógł dokonać jej potrącenia z wierzytelnością przysługującą kredytobiorcy. W konsekwencji ewentualne zajęcie stanowiska przez Sąd Najwyższy w odniesieniu do tej kwestii nie miałooby znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy właśnie z uwagi na to, że pozwany i tak nie mógł dokonać skutecznego potrącenia z powodu niepostawienia swojej wierzytelności w stan wymagalności. Niezależnie jednak od powyższego należy podkreślić, że co do możliwości podniesienia zarzutu potrącenia przez pozwanego kwestionującego istnienie oraz wysokość wierzytelności dochodzonej przez powoda Sąd Najwyższy wypowiedział się m.in. w wyroku z 30 kwietnia 2024 r., II CSKP 1451/22.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c.)

SSN Kamil Zaradkiewicz

(R.N.)

[a.ł])